

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นลักษณะของการวิจัยเชิงประยุกต์ ใช้รูปแบบการเก็บข้อมูลโดยการระดมความคิด (Brainstorming) และการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม (Focus Group) ในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ผลิตสินค้าธุรกิจชุมชน ได้แก่ ผู้ผลิตหรือกลุ่มธุรกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มธุรกิจชุมชน และประชาชนผู้บริโภค โดยจะทำการสัมภาษณ์ใช้แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาสภาพ ณ ปัจจุบัน ปัญหา และแนวนโยบายที่ภาครัฐควรดำเนินการกับกลุ่มธุรกิจชุมชน รวมถึงการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ มีรายละเอียดวิธีวิจัย และสถานที่เก็บข้อมูล ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เพื่อให้การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงได้กำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่างและจำนวนของตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ดังนี้

(ก) ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน

ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มธุรกิจชุมชนที่มีศักยภาพในระดับดี ได้แก่ ธุรกิจชุมชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน 4 – 5 ดาว จากกรมพัฒนาชุมชน ในการประกอบการ (Best Practice) กับกลุ่มธุรกิจชุมชนที่ควรได้รับการพัฒนา ได้แก่ ธุรกิจชุมชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน 1 - 3 ดาวจากกรมพัฒนาชุมชน โดยจะทำการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจชุมชนทั้ง 2 กลุ่มจากผลิตภัณฑ์ในประเภท ชนิดและลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกัน โดยจะเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน ทำการเก็บข้อมูลผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนตัวอย่างทั้งสิ้น 80 ตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มธุรกิจชุมชนที่มีศักยภาพในระดับดี และธุรกิจชุมชนที่ควรได้รับการพัฒนาในแต่ละประเภทผลิตภัณฑ์ การเลือกกลุ่มที่ใช้เปรียบเทียบกับกันจะต้องมีลักษณะและรูปแบบเหมือนกัน เช่น ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ถ้าเลือกกลุ่มผ้าทอผ้าตีนจก ก็จะทำเปรียบเทียบกลุ่มผ้าตีนจกที่มีศักยภาพในระดับดีกับกลุ่มผ้าตีนจกที่ควรได้รับการพัฒนา เป็นต้น โดยจำแนกได้ดังนี้ (ตารางที่ 3-1)

ตารางที่ 3-1 กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน

หน่วย : จำนวนกลุ่ม

ประเภทผลิตภัณฑ์	จำนวน	ศักยภาพของธุรกิจ	
		ธุรกิจที่มีศักยภาพในระดับดี	ธุรกิจที่ควรได้รับการพัฒนา
ผ้าทอ	20	10	10
แปรรูปผ้าทอ	20	10	10
อาหาร	20	10	10
ของใช้ของตกแต่ง	20	10	10
รวม	80	40	40

(ข) หน่วยงานภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐจะทำการเก็บข้อมูลจากหัวหน้าหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัดหรืออำเภอที่ดูแลหรือรับผิดชอบเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานพาณิชย์ สำนักงานอุตสาหกรรม สำนักงานเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานอื่นๆ โดยวิธีการสุ่มเก็บในพื้นที่ที่มีความสอดคล้องกับการเลือกกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน เช่น ถ้าเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชนประเภทผ้าทอในพื้นที่จังหวัดน่าน ก็ทำการเก็บข้อมูลหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดน่าน เป็นต้น

(ค) ประชาชนผู้บริโภค

ประชาชนผู้บริโภคมักจะทำการเก็บข้อมูลประชาชนผู้บริโภคในเขตภาคเหนือตอนบนโดยจะสุ่มเก็บข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์ถึงความต้องการในการบริโภคผลิตภัณฑ์ของธุรกิจชุมชน

3.2 วิธีการศึกษา

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ได้กำหนดวิธีการศึกษา ดังนี้

วิธีการเก็บข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างกลุ่มธุรกิจชุมชนที่มีศักยภาพในระดับดี กับกลุ่มธุรกิจชุมชนที่ควรได้รับการพัฒนาตามประเภท ชนิดหรือลักษณะของผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ผ้าทอ แปรรูปผ้าทอ อาหาร และของใช้ของตกแต่ง จะใช้การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ในลักษณะการ Focus Group

2. การเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคดีเคยบริโภคผลิตภัณฑ์ของกลุ่มธุรกิจชุมชน ในข้อมูลด้านความพึงพอใจ และข้อคิดเห็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มธุรกิจชุมชน จะใช้การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม

3. การเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างหน่วยงานภาครัฐ จากหัวหน้าหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัดหรืออำเภอที่ดูแลหรือรับผิดชอบเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนของสำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานพาณิชย์ สำนักงานอุตสาหกรรม สำนักงานเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานอื่นๆ ในโครงการต่างๆ ที่ได้เข้าไปดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจชุมชน และแนวทางที่ควรจะดำเนินการต่อไปเพื่อการพัฒนา จะใช้การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มธุรกิจชุมชนที่มีศักยภาพในระดับดี กับกลุ่มธุรกิจชุมชนที่ควรได้รับการพัฒนาจะวิเคราะห์ศักยภาพในกระบวนการของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ในขบวนการของผู้จัดจำหน่ายวัตถุดิบ/ส่วนประกอบ (Raw Material/ component suppliers) ผู้ผลิต (Manufacturers) ผู้ค้าส่ง/ผู้กระจายสินค้า/ผู้ค้าปลีก (Wholesalers/distributors/Retailers) และผู้บริโภค (Customer) โดยใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบ และวิธีการทางสถิติเพื่อแปลผล

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจ และข้อคิดเห็นของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มธุรกิจชุมชน ใช้วิธีการทางสถิติ หาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และสังเคราะห์สรุปข้อคิดเห็นของผู้บริโภคต่อแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มธุรกิจชุมชน

3. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของหน่วยงานระดับปฏิบัติการของภาครัฐในการปฏิบัติการเพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชน โดยวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจชุมชนในอดีต และสังเคราะห์แนวทางเพื่อการพัฒนาธุรกิจชุมชน

4. ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์จุดแข็ง และจุดอ่อนของกลุ่มธุรกิจชุมชนที่มีศักยภาพในระดับดี กับกลุ่มธุรกิจชุมชนที่ควรได้รับการพัฒนา ในแต่ละกระบวนการของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)

5. นำแนวนโยบายวิสาหกิจชุมชนในอดีตและปัจจุบัน มาร่วมใช้สังเคราะห์กับผลการวิเคราะห์กลุ่มธุรกิจชุมชน ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจและความคิดเห็นของผู้บริโภค ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของหน่วยงานระดับปฏิบัติการของภาครัฐในการปฏิบัติการเพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชน เพื่อนำเสนอแนวทางรูปแบบการพัฒนาธุรกิจชุมชน (Community Business Development Model : CD-Model) เพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืน มีความสอดคล้อง เชื่อมโยง เป้าหมายเดียวกัน เป็นแนวทางในการปฏิบัติของผู้ผลิต หน่วยงานภาครัฐ และผู้บริโภค

3.3 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็นกิจกรรม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ (ตารางที่ 3-2) ดังนี้

ตารางที่ 3-2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่	กิจกรรม
1	รวบรวมวรรณกรรม แนวความคิด และบทความต่างๆ (Review Literature) ได้แก่ นโยบายวิสาหกิจชุมชนในอดีตและปัจจุบัน เป็นต้น
2	ดำเนินการออกแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนผู้บริโภค และทำการทดสอบ (Pre-test)
3	ประชุมทีมวิจัยเพื่อกำหนดรายละเอียดพื้นที่ กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการดำเนินการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง เพื่อร่วมดำเนินการเก็บข้อมูลพร้อมกัน โดยใช้เครือข่ายของสถาบันการศึกษา และนักศึกษาในพื้นที่เป็นผู้ช่วยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างการวิจัย
4	ดำเนินการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายทั้งผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ผู้บริโภค และหน่วยงานภาครัฐ และดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อหาห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทที่มีศักยภาพและควรได้รับการพัฒนา
5	วิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนผู้บริโภค
6	รายงานผลการศึกษาบรร่างของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนผู้บริโภค เกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ศักยภาพ Supply Chain สภาพปัญหา และแนวนโยบายที่รัฐควรดำเนินการ
7	ประชุมร่วมระหว่าง Stakeholder เพื่อสังเคราะห์ผลการศึกษาแนวนโยบายเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนที่รัฐควรดำเนินการอันจะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน แล้วนำเสนอเป็นนโยบายระยะสั้นและระยะยาว และสร้างแนวรูปแบบการพัฒนาธุรกิจชุมชน (Community Business Development Model ; CD-Model) สำหรับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อส่งเสริมและพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชน และกระตุ้นการบริโภคของผู้บริโภค

ตารางที่ 3-2 (ต่อ)

ขั้นตอนที่	กิจกรรม
8	รายงานผลฉบับสมบูรณ์ ที่นำเสนอเกี่ยวกับแนวนโยบายเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนในระยะสั้นและระยะยาว และแนวปฏิบัติสำหรับหน่วยงานภาครัฐเพื่อส่งเสริมและพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชน และกระตุ้นการบริโภคของผู้บริโภค
9	นำเสนอผลการศึกษาโดยส่งรายงานผลการวิจัยและแผนบันทึกข้อมูลแก่หน่วยงานระดับนโยบาย ได้แก่ รัฐบาล กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ และกรมพัฒนาชุมชน

3.4 ระยะเวลาการดำเนินงาน และแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

แผนการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดระยะเวลาการดำเนินงานตลอดโครงการ 12 เดือน โดยมีแผนการดำเนินงาน (ตารางที่ 3-3) ดังนี้

ตารางที่ 3-3 แผนการดำเนินงาน

รายการ	ระยะ 12 เดือน												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1. รวบรวมแนวนโยบายด้านวิสาหกิจชุมชน วรรณกรรม แนวความคิด และบทความต่างๆ (Review Literature)	×												
2. ดำเนินการออกแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนผู้บริโภค และทำการทดสอบ (Pre-test)	×	×											
3. ประชุมทีมวิจัยเพื่อกำหนดรายละเอียดพื้นที่ กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการดำเนินการเก็บข้อมูล		×											
4. ดำเนินการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เป้าหมายทั้งผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ผู้บริโภค และหน่วยงานภาครัฐและสัมภาษณ์เชิงลึก		×	×	×	×	×	×						

ตารางที่ 3-3 (ต่อ)

รายการ	ระยะ 12 เดือน											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
5. วิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนผู้บริโภค						x	x	x	x			
6. รายงานผลการศึกษาระดับร่างของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนผู้บริโภค เกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ศักยภาพ Supply Chain สภาพ ปัญหา และแนวนโยบายที่รัฐควรดำเนินการ										x		
7. ประชุมร่วมระหว่าง เพื่อสังเคราะห์ผลการศึกษาแนวนโยบายเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน และสร้าง CD-Model											x	
8. รายงานผลฉบับสมบูรณ์ฉบับรวม											x	
9. นำเสนอผลการศึกษาแก่หน่วยงานระดับนโยบาย												x

3.5 แผนการนำเสนอข้อเสนอข้อสรุปเชิงนโยบายจากการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมายเมื่อสิ้นสุดการวิจัย

รายงานฉบับสมบูรณ์และบทสรุปสำหรับผู้บริหาร จะถูกจัดทำเป็นรูปเล่มส่งให้กับหน่วยงานระดับนโยบาย ได้แก่ รัฐบาล กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ และกรมพัฒนาชุมชน หน่วยงานละ 2 เล่ม พร้อมซีดี (CD) แผ่นบันทึก 1 แผ่น ในเดือนที่ 12 ของแผนงานวิจัย